

חלק י"א פרשת תרומה שיחה א'

קובץ הערות התמימים ואנ"ש 770 גליון ב (תשל"ג)

חיוב לימוד התורה בנשים

א. בַּיְקוּט לַפִּי תְרוּמָה תִשְׁלַג. מבאר בין החילוקים שבין תורה לתפלה, שבתפלה מחוייבים רק האנשים משא"כ בתורה שבה מחוייבים גם הנשים וכו', דגם הנשים מחוייבות ללמוד ההלכות הצריכות להן (הל' ת"ת לאדה"ז ספ"א). והגם שחיובן אינו בתור חיוב למוה"ת אלא בכדי לדעת את המעשה (כמבואר בהל' ת"ת שם), אולם מכיון שמברכות ברכות התורה מטעם זה (שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס מ"ז) הרי מוכח שיש בזה גם ענין של ת"ת.

ולכאוף יש להעיר על הראי' ממה שהנשים מברכות ברה"ת. דהנה אדה"ז (בסי' י"ז וכ"מ) פסק דנשים אם רוצות לקיים מעשה ז"ג הרשות בידן ומברכות עליהן, מפני שעכ"פ יש להן שכר כאינו מצווה ועושה. ולפי"ז אולי זהו הטעם למה שמברכות ברה"ת – מכיון שעכ"פ יש להן שכר כאינו מצווה – (וכמבואר בהל' ת"ת הנ"ל המצויין בהערה 37 – ומובן שאין לחלק בין הפטור דמעשה ז"ג לת"ת ועי' סוגיא דקידושין ל"ד) וגם בתפלה אילו יצויר שיברכו על התפלה היו מברכות מטעם זה, ואין יכולים להוכיח ממה שמברכות ברה"ת שחייבין בת"ת.

והגם שמבואר בשו"ע אדה"ז שם "נשים מברכות ברה"ת שהרי חייבות ללמוד מצות הצריכות להן", הרי שאינו מאותו הטעם שמברכות על כל מעשה ז"ג – מוכרח לומר (בכדי ליישב למה מוכרח לטעם אחר ואינו מסתפק בהטעם על כל מעשה ז"ג) שזהו להסביר דלכאוף הרי אסור ללמוד תורה עם הנשים, ולכן אומר שהן חייבות (וכן משמע מל' האגור והב"י (בסי' מ"ז שם) שהם המקור לדברי אדה"ז. וכן ביאר בשו"ת בית הלוי ח"א ס"ו) וחוזרת השאלה הנ"ל.

ואפשר ליישב בזה : דהנה יש לומר בביאור דברי אדה"ז שמבאר הטעם שמברכות ברה"ת מפני שהן חייבות ואינו מסתפק שהוא ככל מעשה ז"ג. שבאמת שאני הכא, דבכל המצות הרי מברכות רק כשעומדות לקיים המצוה, אבל כאן הלא מדובר אודות ברה"ת שמברכים בברכות השחר בכל יום. ואם הי' זה רק מצד הטעם דאינו מצווה וכו' לא הי' צ"ל בכל יום, ורק בשעה שלומדות. וגם אם לומדות בכל יום הרי אי"ז מפני חיוב ת"ת, אלא כאינו מצווה ועושה, ומכיון שהברכה אינה על ענין של חיוב אלא על ענין של רשות היו צריכות לברך רק בעת הלימוד.

ובכדי להסביר את זה מוסיף בשו"ע שמברכות מפני שחייבות ללמוד הלכות כו'. וחיוב זה ישנו בכל יום (וכן נכלל בזה השליש בקבלה שחיובו בכ"י וגם בנשים, עי' לקו"ש ח"ז הוספות ע' 268 ועוד). וחיוב זה בכ"י הוא חיוב בעצם – "חייבות" ולא רק רשות וכו' ולכן מברכות בברה"ש. ומובן ההוכחה בהשיחה מזה שיש להן חיוב בת"ת.

ומה שהק' ע"ז בבית הלוי שם שהרי ממעטינן החיוב דת"ת בנשים מ"ולמדתם גוף בניכם ולא בנותיכם", ואיפה המקור לומר

שיש להן חיוב ת"ת על המצות שצריכין לדעת. נראה לומר בזה על ב' אופנים:

(א) מבואר בכמה שיחות שגם מה שהוא הכשר למצוה אחרת, משיג מעלה ומצוה בפ"ע לבד המצוה ועפי"ז מובן שלימוד התורה שלהם, מכיון שהוא הכשר ההכרחי לדעת ההלכות הצריכות להן מקבל הלימוד חשיבות בפ"ע - ענין תלמוד תורה (ועי' ליקוט בא תשל"ג) - אמנם זהו רק אם נאמר שכל הכשר למצוה, מקבל חשיבות בפ"ע. משא"כ אם הכשר למצוה (אף שהוא הכרחי) אינו עדיין מהמצוה, למה נאמר שחל עלי' מצות ת"ת (ועי' מזה בחלקת יואב או"ח ס"ה שהוא מחלוקת האמוראים בכו"כ מקומות). וגם עדיין קשה כל הראיות שהביא בבית הלוי שם שאין על נשים חיוב ת"ת. - ולכן נראה כאופן הב' (דלקמן), ואינם סותרים זא"ז.

(ב) במצות ת"ת יש ב' חיובים. המצוה דלימוה"ת כל הזמן והוא מהפסוק והגית גו', והמצוה דלמוה"ת לדעת איך לקיים המצות. וזה מפי השמועה ואסמכוה אקרא ד"ושנתם" שיהי' ד"ת מחודדין בפ"ך. ועפי"ז מובן שיש להם חיוב זה - וכנ"ל אי"ז סתירה לאופן הא', כי זה גופא אשר הלימוד בכדי שידע נתקבל מפ"ה השמועה לענין של חיוב ת"ת, מבואר מזה שאף שהלימוד הוא רק הכשר והכנה וכו' עכ"ז יש בזה ענין של ת"ת. ז.א. שזה גופא החידוש דמפי השמועה שהכשר מצוה מקבל מצוה בפ"ע.

ומיושב בזה הראיות שהביא הבית הלוי: (א) מה שהביא ראי' מקידושין כ"ט שפוטרים נשים מחיוב דולמדתם גו' דכל שאינו בולמדתם אינו בלימדתם, ולכאו' הרי נשים בלמדתם במצות הצריכות וכו', הנה לפי הנ"ל זהו רק חיוב מפי השמועה ואינו נכלל בולמדתם (משא"כ לאופן הא' - מאחר שיש עלי' חיוב קיום המצות ממילא יש עלי' חיוב דולמדתם). וכך מה שהביא מסוטה שיש בנשים זכות מצוה משא"כ זכות תורה דמגנא וכו', י"ל כי עיקר המעלה דתורה על המצות הוא בחיוב הא' דוהגית גו'.

וכן הראי' מחגיגה דאנשים באים ללמוד ונשים באות לשמוע, י"ל כי הגם שיש חיוב לימוד התורה בנשים הר"ז רק החיוב הב' לידע לקיים המצות, וע"ז אינן צריכות לימוד להבין דבר מתוך דבר כו' רק לשמוע וכו' לדעת המצות. ועפ"ז מתורץ ג"כ מה שכתבו התוס' קידושין כ"ד "אשה לאו בת לימוד היא" ע"ש, ולכאו' לפי המבואר בשיחה קשה, שהרי גם הם יכולות ללמוד בירושלים מה שחייבות, ולפי הנ"ל מבואר כי זהו רק מפי השמועה. ולפענ"ד נראה שזה מדוקדק היטב בלשון השיחה כאן עיי"ש.

אלי' מטוסוב
תת"ל - צרפת

שם. בנוגע למה שהעיר הת"א.מ. דאפשר דהא דנשים מברכים ברכת התורה הוא ככל מ"ע שהז"ג דאם רוצות לקיים המצוה הרשות בידן ומברכות עליהן.

אולי י"ל דחיוב מצות ת"ת. הוא חיוב עצמי וכללי על כל

בנ"י. אלא שבפרטי ואופני החיוב ישנם חילוקים בזה בין אנשים לנשים.

(ע"ד המבואר בהשיחה בנוגע לעבודה בכל דרכיך דעהו, שבכללות הוא דבר השוה לכל נפש רק ישנם חילוקים לפרטי ואופני החיוב).

וזהו מ"ש בשו"ע אדה"ז (סו"ס מ"ז) "נשים מברכות ברכת התורה שהרי חייבות ללמוד מצוות הצריכות להן" היינו דחיובן ללמוד מצוות הצריכות להן נובע מצד החיוב כללי המוטל על כל בנ"י. (ועי' שד"ח כללים מערכת מ"ס כ' קל"ו. אתוון דאורייתא כלל י"ג, שו"ת אבנ"ז או"ח חפ"א, ועוד, בביאור אופני כמה מצוות שחיובן עצמי).

ובזה מתורץ גם דלכאו' קשה דאפי' נאמר דזה חובה מ"מ יברכו רק סמוך ללימודן, ולמה מברכות בכ"י שחרית אבל עפ"י הנ"ל ניחא דהרי חיובם נובע מצד החיוב עצמי וכללי דת"ת שאינו חלוי בזמן.

וי"ל שלכך מוסיף אדה"ז (שם) ב' ענינים (שנשים מחויבות בהן): "ובל"ת ובתפלה" - וכוונתו, דהרי יש מצות אשר חיובם הוא תמידי ממילא צריך הלימוד המביא לידי מעשה להיות באופן תמידי (לקו"ש ח"ז חגה"פ). "ועוד דבקריאת פ' התמיד. הן שוות לאנשים" (שו"ע אדה"ז שם וכ"ה בס' תע"ב) אשר כ"ז פועל שלילת ההגבלה דזמ"ג, ולכך מברכות ברכה"ת בכ"י. ולכך מוכח מברה"ת שיש בלימודן גם ענין של ת"ת,

משה גלבשטיין
תת"ל - 770

במ"ש הת' א.מ. הנה לשון השיחה לא משמע כפירושו, דז"ל השיחה: "אולם מכיון שגם הם מברכות ברה"ת מטעם זה מוכרח שיש בזה גם ענין ת"ת", ולא נזכר כלל שההוכחה היא ממה שמברכות בכ"י. וגם ל' אדה"ז לא משמע כן, שלא הדגיש שזהו הטעם בחיוב לברך בכ"י.

והנראה בזה עפ"מ"ש בלקו"ש ח"ז ע' 49 הערה 11 וז"ל: כי מזה שמברכות ברה"ת. משמע שלימוד זה אף שהוא רק בכדי לידע. הו"ע של תורה, ע"כ. והיינו, שאילו לא הי' בלימודם ענין מצות ת"ת אף שהיו לומדות בשביל לידע המעשה אשר יעשו לא הי' חל על לימודם דין לימוד התורה, ולא היו יכולות לברך ע"ז ברכת התורה. ומזה שמברכות ברכת התורה מוכיח שהלימוד לידע כו' יש בזה ענין של תורה (וכמשי"ת).

ועפ"ז נ' שבלימוד התורה לא שייך לומר שיוכלו לברך ע"ד שמברכות על מ"ע שהז"ג אף שאינן מצוות, דהתם אף שאינן עליהם חיוב מ"מ בעשייתן עושות מצוה, משא"כ במצות ת"ת כשאינם מצוות אינן כאן לימוד תורה בלימודם, דע"י המצוה שהוא מחוייב ומצווה חל ע"ז מצות לימודה"ת. ולכך צריך אדה"ז לומר שנשים מברכות ברה"ת משום שחייבות בלימודן.

ומה שהת' הנ"ל מביא קושיות הבית לוי שהרי ממעטינן
בנשים חיוב ת"ת מפסוק ולמדתם כו'. ותי' שם באופן הב'
דבלימוד התורה יש ב' חיובים, מצות לימוד כל הזמן מוהגית
ומצות לימודה"ת לדעת כו' מפסוק ושננתם. ונשים פטורות מחיוב
והגית וחייבות בהחיוב דושננתם. אבל ביאורו אינו מספיק,
דעדיין יקשה מהמבואר בשוה"ג להערה 11 שם שגם בעכו"ם כשלומד
תורה בז' מצות דידהו ישנו בזה לימודה"ת, והרי בעכו"ם בודאי
אין החיוב דושננתם. ולכן העיקר כמ"ש כאופן הא' שם שגם מה
שהוא הכשר למצוה משיג מעלה ומצוה בפ"ע. וכך מבואר בשיחת
חגה"ש תשכ"ח בלתי מוגה (ועי' קונ' הערות התמימים ואנ"ש ח"א
ע' 98) בנוגע לזה שנשים מברכות ברכה"ת שזהו מצד הכשר מצווה.

אוצר הלכה

19/08/2018

ומ"ש שם שלפי אופן הא' ישארו קושיות הבית לוי מקידושינן
כ"ט שנשים פטורות מחיוב דולימדתם מפני שפטורות מחיוב דולמדתם.
ולכאו' הרי נשים חייבות בלימודה"ת. בפשטות י"ל שחיובם בלימודה"ת
לדעת כו', ומחמת זה משיג מעלת התורה, אבל סו"ס אינם חייבים
בהחיוב דולמדתם, ופשוט (וכן יתורץ עד"ז שאר קושיות בית הלוי
ס).

יוסף י. קלמנסון
תת"ל - צרפת

בענין הנ"ל, לדעתי נ' הביאור בפשטות, ומקודם צריך לבאר
שא"א כלל לפ' שמ"ש אדה"ז דנשים מברכות ברה"ת וכו' שכוונתו
ג"כ ע"ד שמברכות על כל מ"ע שהז"ג, ומ"ש שהרי חייבות ללמוד
כו' כוונתו שלכאו' הרי אסור ללמוד עם הנשים ובמילא לא שייך
לברך אפי' כמ"ע שהז"ג [וכמו שרצה לפ' הת' א.מ. הנ"ל, וכן
מפרש בשו"ת בית הלוי ס"ו] דהרי זה שאסור ללמוד עם הנשים זהו
דוקא תושבע"פ משא"כ תושב"כ מותר, וכמ"ש בשו"ע יו"ד סרמ"ו
ס"ו, וכן מוכח משו"ע אדה"ז גופא סי' קפ"ז ס"ז שפסק דנשים
יכולות לומר בברהמ"ז ועל תורתן שלמדתנו אף שאינם חייבות
בלימודה"ת משום דקאי"על לימוד הזכרים", ועוד שגם הנשים
צריכות ללמוד הלכות שלהן לידע איך לעשותן. כמ"ש בס"י מ"ז,
ע"כ. הרי שמתחלה כותב שיכולות לומר משום דקאי על לימוד
הזכרים שזהו הטעם שיכולות לברך על כל מ"ע שהז"ג כמ"ש בשו"ע
אדה"ז סי' י"ז שיכולות לומר וצונו מפני שהאנשים מצווים אף
שהם אינן מצווים. ומוסיף ועוד שגם הנשים בעצמם חייבות
בלימודה"ת, ומסיים כמ"ש בס"י מ"ז, וזה ברור.

וכיון שנתבאר שהם ב' טעמים, צריך לבאר מדוע כ' אדה"ז
בסי' מ"ז שמברכות מטעם שחייבות כו'. ולא מהטעם שבסי' י"ז.
והיינו משום דנפ"מ גדולה ביניהם דבסי' י"ז מבאר רק שנשים
כשמקיימות מ"ע שהז"ג יכולות לברך ולומר "וצונו" (דלא
כהאוסרים), אבל אינן חייבות, ויכולות ג"כ לא לברך. ואיש
שכבר בירך אסור לו לחזור ולברך להוציא את הנשים, כיון שאין
הנשים חייבות. ולכן כותב אדה"ז דנשים מברכות ברה"ת משום
שחייבות וכו' וא"כ דומות לאנשים (ועי' בלקו"ש ח"ז ע' 49
הערה 11 שמדייק ששוות לאנשים). וכיון שכן חייבות לברך ברה"ת

וכמו שחייבות לברך על שאר מצות שחייבות לקיימן. וכיון שחייבות יכולות להוציא אנשים ג"כ (וכ"כ הפרמ"ג סמ"ז ובביאור הלכה שם). ולכן שפיר מוכיח בהשיחה ששייך לימוה"ת אצל נשים שלכן מברכות ברכות התורה, וכמ"ש וכן"ל.

י.מ.מ. קלמנסון
תת"ל - צרפת

אתר החכמה

מצות ת"ת בבעלי עסק

ב. שם, הערה 42 מבאר דמה שבעל עסק יוצא י"ח ת"ת בפסוק א' שחרית כו' - "הרי"ז רק ש"קיים" ולא ימוש...ומובן שאי"ז דומה למי שמקיים "והגית בו יומם ולילה" כפשוטו".

ויש להעיר דבמעין החכמה מצוה תי"ט כתב דדוקא לא ימוש מקיים בק"ש שחרית וערבית אבל והגית בו לא מקיים אלא א"כ יעסוק בתורה כל היום. ובאמת כתב כן בשטמ"ק דף ח' בד"ה כתב ז"ל: מיהו ידי והגית בו יומם ולילה לא פטר נפשו אא"כ יעסוק בתורה כל היום.

ובאמת נראה מדברי המהרש"א בחדא"ג מנחות צ"ט, שכתב בד"ה קיים לא ימוש דסמיך אסיפא דקרא יומם ולילה עיי"ש. הרי נראה בעליל מדברי מהרש"א דפלוגתייהו אם מקיים מצות והגית בו יומם ולילה בק"ש שחרית. וכן מצאתי במאירי למס' נדרים דף ח' בד"ה "בשלישי של שבועות" שכ' באמצע דבריו, כמו שאמרו במס' מנחות כל הקורא את שמע שחרית וערבית קיים מצות והגית בו עיי"ש. רק דהחידוש הוא דמבואר במדרש תילים פרשה א' עיי"ש, מי שקורא שחרית וערבית כאלו יגע בתורה יומם ולילה, הרי מבואר דע"י ק"ש שחרית וערבית מקיים מצות והגית בו יומם ולילה.

והנה ראיתי בס' ידות נדרים בהל' ת"ת שהרגיש על החשב"ץ דכ' דלמ"ד דאי בעי פטר נפשי' בק"ש שחרית וערבית, הלימוד אינו אלא רשות, וכתב דאיך אפשר לומר כן, וכ' ישתקע הדבר ולא יאמר, ובאמת עי' בשטמ"ק בד"ה אבל ואם קשיא מ"מ איכא עשה בלימוד אותם, ואח"כ בד"ה דלא פטר כתב דאפי' עשה ליכא - ועי' בהשמטת הרשב"א שם, ועי' סנה' צט, ועי' באו"ח קידושין ל"ד.

הרב פנחס הירשפרונג
רב הראשי דמונטריאל
ר"י דישיבת תת"ל

שם הערה 42, וז"ל: הרי זה רק שקיים ולא ימוש (ראה פרש"י שם ד"ה מצוה לאומרו. וראה לשון אדה"ז שם "לצאת ידי חובתו") ומובן שאי"ז דומה למי שמקיים והגית כו' כפשוטו, עכ"ל.

וי"ל הביאור בזה ובהקדם המבואר בלקו"ש ח"ג (פורים) הערה 14 וז"ל: וע"ד חיוב ת"ת שישנו בכל רגע דהיום, אלא דלימודו פ"א שחרית כו' נמשך גם על רגע זה, עכ"ל; וזהו הביאור למה שאי' בשיחת ל"ג בעומר (ח"ג שם) דבעלי עסקים וע"ה לא רק

שפטורים מלימוד התורה מצד אונס רחמנא פטרי^א אלא דע"י פ"א שחרית ופ"א ערבית מקימים הם לא ימוש כו', ע"ש - ולכאו' א"מ דהלא קיי"ל כר"י דאונסא לאו כמאן דעביד (עי' ש"ך חו"מ סכ"א בשם הירושלמי), א"כ למה באמת נחשב כאלו קיימו ולא ימוש? - אבל לפי המבואר בהערה הנ"ל מובן היטב, כיון שהאמירה של פ"א שחרית נמשך על כל היום.

התוספתא

ולכן אינו דומה למי שלומד בפועל כל היום, כי זה רק מה שפעולתו נמשכת על כל היום, אבל לא שנחשב כאלו למד בפועל, כי אונסא כמאן דעביד לא אמרינן,

ועפ"י כהנ"ל יש להעיר מ"ש בלקו"ש ח"ד הוספות לסוכות, וז"ל: וצע"ק בת"ת דבברכת השחר מיפטר כל היום אף שהי' אנוס באמצע או ישן (ולמה לא נק' הפסק) ע"ש.

ולכאו' עפ"י הנ"ל ניחא, דכיון דהפ"א שחרית נמשך על כל היום לא מקרי הפסק, וראה לקו"ש ח"ה (ג) הערה 32 בענין זה.

איגור החכמה

יוסף יצחק גאנזבורג
תת"ל - צרפת

ד. בליקוט לפ' תרומה ש.ז. בסע' וז' מבאר
דהמשכת העצמות נעשה ע"י עבודה בלימוד התורה וקיו
המצות וכו', אבל מ"מ עבודה זו אפשריות רק לאשרי
העבודה בכוחות פנימיים ק"ש ותפלה וכו'.
וצריך ביאור מפני מה צריכים להקדמת העבוד
פנימית, דהנה בכמה מקומות מבואר הצורך בעבודה
פנימיות, בכדי שהמשכה תהי' בגילוי, ומסבירים
שבדירה בתחתונים יש שני פרטים, המשכת העצמות, שזה
נעשה ע"י מעשה, ושהעצמות יהי' בגילוי שזה נעשה
ע"י עבודה פנימית כוננת המצוה וכו', אבל כאן בהשי
מדיק שהצורך בעבודה פנימיות היא בהנוגע להמשכת
העצמות - לא רק לענין גילוי העצמות -.

ואפשר לבאר בשני אופנים:
עפ"י המבואר בלקו"ש חלק ו' שמות (ב)
סע' י', שהכח לעשות דירה בתחתונים נמשך מעצמות
שהוא לבדו ניכלתו לברוא יש מאין, והכח הזה נצריך
לעשיית הדירה שהיא ג"כ באופן של חידוש, והרי
ידוע שכח העצמות נמשך ע"י האור דוקא וכמבואר
בד"ה יחינו תרצ"ד פי"ד וז"ל: "שהאור הוא ממוצע
כין יש האמיתי ליש הנברא והיינו דע"י אמצעות האור
כא כוח העצמות ווערט ארפגעטאגען דער כוח העצמות
להוות יש מאין ואפס הכוחלט" עכ"ל (הובא הקטע הזה
בקונטרס ענינה של תורת החסידות הע' 131), וא"כ
אפשר לומר שזה הכוונה בהשיחה, שהכוח להמשכת
העצמות למטה נמשך ע"י עבודה בכוחות פנימיים.
אבל מ"מ צ"ל ליוסד על קבלת עול שמצד עצם הנשמה
בדוגמת האור, שע"י ביטולו אל המאור נמשך על ידו
גם כוח העצמות, הענין של אין לו תחלה, ענין שלמע
מגדרי האור מצד עצמו, ועד"ז דוקא ע"י הביטול של
קבלת עול הנרגש בכוחות פנימיים, נמשך כח העצמות.
ואפשר לבאר באופן אחר, שאין הכוונה
בהשיחה על הכח בדירה בתחתונים, אלא הכוונה על
ההמשכה גופא, שהעצמות נמשך ע"י האור, - והיינו
שאינן הכוונה רק גילוי העצמות אלא אפילו המשכת
העצמות הוא דוקא ע"י האור -

וע"ד המבואר בקונטרס ענינה של תורת החסידות
הע' הנ"ל שמסמך שם שמדכה אח המשכת העצמות שע"י
חומ"צ להענין שכח ההתהוות צריך לעבור ע"י האור.
אבל אינו מובן מפני מה צריך להיות המשכת
העצמות דוקא ע"י האור, דבשלמא מה שכח להוות צריך

לעבור ע"י האור מבואר בד"ה ויולך חרס"ו שזה
חידש רבנו הזקן לבאר איך ההתהוות אינו פועלת
שינוי בו יח', וכן אם נאמר כאופן הא', שהכוח
לעשות דירש צריך לעבור ע"י האור, ג"כ ניחא בכדי
שלא לפעול שינוי, אבל בהנוגע לכללות המשכת
העצמות ע"י תוס"צ אינו מובן מפני מה צריך לעבור
ע"י האור?

ואולי הכוונה שזהו בכדי שיוכל להיות
המשכת העצמות בגילוי, והיינו בכדי שהעצמות יוכל
לבוא בגילוי אח"כ צ"ל עכס ההמשכה ע"י האור (ויש
להאריך בהביאור בזה ואכ"מ).
אבל א"כ אינו מובן איך מדמה זה (שם
בהערה) לענין כוח ההתהוות שצריך לעבור ע"י
האור, הרי הטעם שונה, אם לא שנאמר שהטעם שכת
ההתהוות צריך לעבור ע"י האור הוא ג"כ בכדי
שיורגש בהנבראים כוח ההתהוות (גילוי כח ההתהוות).
ועיין בפלפול התלמידים חוברת ה' עמוד
מג - ד שמבאר ג"כ הכאמר הנ"ל באופן כזה ע"ש
באריכות.

ה. בליקוט הנ"ל סע' ב' מבאר דקרשים הוי
עבודה פנימיות, ויש להעיר דבדרך מצותיך לעבודת
בנין המקדש) דף פה. מבאר דקרשים הוה מקיפיים?.

יוסף יצחק הלוי דוכמאן

ו. בליקוט הנ"ל סע' ג' מבאר שיש חילוק בין
חרומת אדנים וחרומת המשכן, שבתרומת אדנים החיוב
הוא רק על אנשים וכו'.

ולכאורה יש גם עוד חילוק בין חרומת
אדנים למשכן, שבתרומת אדנים לא נתחייבו שבט
לוי, שבט' פקודי (ל"ח כ"ו) כת' בקע וגו' לשש
מאות אלף ושלש אלפים חמש מאות וחמישים, והפסוק
אח"ז אומר שמדובר בחרומת אדנים, ובפ' במדבר (א'
מו) כת' כל הפקודים שש מאות אלף ושלש אלפים
וחמש מאות וחמישים וכפסוק שלאחרי זה אומר שהלויים
לא התפקדו ביניהם, וממוצא דבר מובן שהשבת לוי
לא השתתפו בחרומת אדנים, וא"כ צ"ל מפני מה לא
השתתפו הלויים? כשלמא לשיטת האברבנאל (ר"פ
במדבר) דס"ל דהלויים השתתפו מובן, אבל לשיטת

-ה-

עפ"י הביאור בהשיחה דחרומת אדנים שייך לכאן
ששייך לעבודה פנימית.....

הרלב"ג שאומר שלא השתתפו עדיין דורש ביאור,
מפני מה לא השתתפו הלויים?

יוסף יצחק הכהן ריוקין

ז. בליקוט הנ"ל מבאר שהקבלת עול הבא
מצד עצם הנשמה הוא בכל יהודי בשוה.
ולא הבנתי דהא מצינן חילוקים בקבלת עול
ג"כ דא' יש לריוח קבלת עול מהשני ולכך אינו
חוטא כ"כ.

והביאור בזה דהחילוק בקבלת עול בין אחד
לשני הוא רק חילוק בכמות אבל עצם הענין דקבלת
עול הוא בכל אחד בשוה, משא"כ בשכל כל אחד משיג
באופן אחר לגמרי לא רק חילוק בכמות אלא שהוא
חלוק בעצם.

בענין זה יובן ע"פ מה שנתבאר בד"ה כי
צמח ה"ו י"ח חילוק בין אור ושפע (ע"ש) דבאור אין
חילוק אם מאיר בהרר קטן או בפלטרין גדולה
משא"כ בשפע וגם ע"פ המבואר בענין השתלשלות
הכתובים זה מזה ואכ"מ.

י. ש. אלי' וועבערמאן

א. בליקוט הנ"ל מבאר שהכוונה העליונה נשלים
דוקא בהמשכת אלקות למטה שמשום זה נמלך בנשמותיהם
של צדיקים.

ולא הבנתי דהא מבואר בכ"מ שיש מעלה
בעבודת הצדיקים (המשכת האור מלמעלמ"ס) ויש מעלה
בעבודת הבע"ח (העלאה מלשלמ"ע) ודוקא ע"י עבודת
שניהם נשלים הכוונה העליונה, א"כ הי' צריך להיות
ההמלכה גם בנשמותיהן של בעלי השובה?.

ראובן אייזיק בערנשטיין

בגליון הנ"ל בס' ז' יש להוסיף על מה
שמבאר י.ש.א.וו. בענין החילוקים בקבלת עול בין
איש אחד לשני שהוא רק בכמות ולא בעצם ענינם,
משא"כ עבודה פנימיות בשכל ומדות יש חילוק בין
אחד לשני בעצם ענינם עיין שם.
וצ"ב דהנה גם בקבלת עול מצינו חילוק באיכו
ע"ד קבלת עול שבכל יום לקבלת עול דר"ה?
ואפשר יש לבאר דהתנועה של קבלת עול הוא
בכולם בשוה, דלכולם יש אותו תנועה של הנחת עצמותו
וכמו שמבארים בענין אמונה, שמה שבאוד הוא אמונה,
איש אחר גדול ממנו יכול להשיג זה ואינו אמונה
אצלו, אבל מ"מ התנועה של אמונה בשניהם שוה, שלכל
אחד יש מה שמשיג בשכלו ומה שאי אפשר להשיגו תופסו
באמונה, נמצא דלשניהם יש אותו תנועה בשוה שיש
להם כח לתפוס דבר שאינו בא בהשגה מצד כח אמונה
שיש להם.

וכן ע"ז מבארים ענין אהבה דבכל מאדך,
שהוא למעלה מהגבלת כלי האדם, דתנועה זו הוא בכל
אדם בשוה, אף שמה שאצל אדם אחד הוא למעלה מכלים
שלו, לגבי איש אחר גדול ממנו הוא בהגבלה, מ"מ יש
לאיש זה הגדול ג"כ אהבה שהוא למעלה מכלים שלו,
ואצלו הוי זה אהבה דבכל מאדך, נמצא דלשניהם יש
תנועה שוה, שיש להם אהבה שהוא למעלה מהגבלה, אף
-שבאמונה-

-ח-

שבאמונה ובאהבה דבכל מאדך האיש הגדול, אמרנחו
ואהבתו הוא למעלה יותר מהאיש הקטן, מ"מ כאן אינו
עיקר רק שיש לו ענין שהוא למעלה משכל (אמונה)
ומהגבלה (אהבה דבכל מאדך), משא"כ בשכל ומדות כשיש
נפקא מינה בין שכל ומדות אחד לשני הרי זה נפקא
מינה בעיקר ענינם, כי שם נוגע מה הוא מבין ומהו
מדותיו ולא רק שיש לו שכל ומדות.

מ. מ. בייטש

קובץ הערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון גליון מב (תשל"ו)

ב. בלקו"ש חי"א פ' תרומה (א) בס' ח' וז"ל: והנה כמו שבסדר עבודה היום לעשות משכן לו ית' הנה היסוד וההקדמה היא אמירת מודה אני שהיא הביטול וקב"ע שמצד עצם הנשמה כו' עכ"ל.
ואפשר לומר שזהו כמו שמבאר בד"ה ויקח הוי' חשי"ב שיש ב' מיני אהבה, א' אהבה מצד שהיא נמשכת בעצם לאלקות, והוא מדריגת דביטול במציאות ולפיכך שייך שיהי' מזה איזה מציאות רע אפילו לאחר ריבוי השתלשלות, משא"כ אהבה הב' הוא אהבה מורגשת (שהוא מרגיש שאלקות טוב לפניו) וכיון שיש באהבה זו קצת ישות (ההרגש שלו) לפיכך יכול להיות מזה התהוות מציאות רע אחר ריבוי השתל'. ולפיכך כתוב בשיחה דתחלת ויסוד היום הוא "במודה אני", ביטול

וקב"ע, שתכלית הכוונה הוא להגיע למדריגת ביטול במציאות ואז אין שייך להיות מזה התהוות איזה מציאות רע, אפילו לאחר ריבוי השתלשלות, וזהו ג"כ מה שנאמר בתרפ"ח ד"ה אריב"ל דבר זה, שהיסוד ושרש לעבודה אמיתת הוא ביטול הנפש לאלקות וזה מדריגת דביטול במציאות, וכתב דזה גם בעבודה דכל יום, דתחלת העבודה הוא קב"ע וזהו ענין אמירת מודה אני לפניך.

וי"ל עוד באופן אחר עפ"י המבואר בסעיף ז', וז"ל כי דוקא עבודתם זו בכחות פנימיים שלהם כפי שהיא מיוסדת על הביטול וקב"ע שמצד עצם הנשמה, היא הנוחנת כח ויכולת לכאו"א להמשיך עצמותו ית' למטה ע"י העבודה דתרומת המשכן עכ"ל.
והכוונה דהרי בעשיית הדירה יש ב' ענינים המשכת העצמות ושיהי' בגילוי ומבואר (בליקו"ש ויגש ח"ה ב') דאין זה ב' ענינים שונים יעו"ש, ולכן גם בעבודה צ"ל שני הענינים בכח אחת ^{החכמה} מצד העצם האדם וכמו שחודרת את הכחות פנימיים וראה קונטרס ענינה של תורת החסידות הערה 131.

תתק"ע/06/2018

מנחם מענדל קרינסקי

וא"ו. בגליון ד (מד) ש.ז. הקשו קבוצה מלומדי השיחות על המבואר בלקו"ש כ' מר-חשוך ש.ז. דתורה היא בחי' בל"ג משא"כ המצוות הם בהגבלה, דלכאו' צ"ע מהמבואר בהמשך תרע"ב ד"ה בשעה שהקדימו בסופו, דתורה היא מבחי' חכמה שיש בזה מדריגות וחילוקים, ולכן באה בהתחלקות בבחי' אור החכ' שבה, משא"כ המצוות הם רצה"ע שאין בזה התחלקות מדריגות, ולכן בקיום המצוות כל ישראל הם שוין, משא"כ בלימוד התורה יש בזה חילוקי מדריגות בין יושבי אוהל שמקיימים והגית' בו וגו' ובין בעלי עסק שיוצאים בפסוק א' כו' ע"ש.

והנה קושיא זו מתורצת אם רק מעיינים בהשיחה שם סעיף ז' ולהלן, שמבאר שבכל המצוות יש ב' ענינים: א) הענין אשר קדשנו במצוותינו, היינו הרצון העליון שבהמצוה שזהו בשווה בכל המצוות, שמצד זה הם בבחי' בל"ג. ב) הגדרים של המצוה עצמה שבוזה א' חלוקה מהשני' שמצד בחי' זו הם בבחי' גבול, ע"כ, ושם בהמאמר בתרע"ב הרי מדגיש בירוש' שמדבר בהמצוות שמצד רצון העליון, ואה"נ שמצד זה הם בבחי' בל"ג, משא"כ כאן בהשיחה (בסעיף ב') הוא מדבר אודות הענין פרטי שבכל מצוה, שבוזה כ"א הוא חלוק מחבירו, ומצד זה הם בבחי' גבול.

ועד"ז י"ל גם כהנוגע לתורה, דהגם שהתורה נתלבשה באופן של חכמה שמצד זה יש בה התחלקות מדריגות, אבל זה גופא הוא בבחי' של אין סוף, היינו שיש בה א"ס מדריגות חלוקות, וכמו שכותב אדה"ז בהל' ת"ת (פ"א ס"ה) "... כי באמת ההלכות הנגלות לנו ולבנינו יש להן קץ ותכלית ומספר, וכן המדרשים שנתגלו לנו, רק שהתורה מצד עצמה אין קץ ותכלית אפילו לפשטי דרשותיה הצפונים בה. זרבי עקיבא הי' דורש על כל קוץ וקוץ

תילי תילי' של הלכות ולא הגיע לתכלית דרשותיה עדיין. וכן אין קץ ותכלית לעומק טעמי ההלכות והפלפול בטעמיהן ובמדרשותיהן וכו'".

וכן עד"ז י"ל באופן החיוב של האדם (גברא) לגבי לימוד התורה, הוא כמו שכתוב בלקו"ש לפ' חרומה, חשל"ג (ס"ג) וז"ל: "מצד אחד, הרי עצם החיוב דת"ת מוטל על כל בני ישראל, דגם הנשים חייבות ללמוד את ההלכות הצריכות להן. וגם בנוגע לקטנים, הרי מצוה מן התורה על האב ללמד את בנו הקטן תורה" - שמכל זה מוכח שענין הת"ת יש לו שייכות למדריגה בנפש האדם שבה משתווים כל אחד ואחד מבנ"י.

ואעפ"כ, מצד השני, הרי אופן החיוב של הלימוד - בכמותו ואיכותו - אינו במדה השווה לכל אחד; יש מחוייב ללמוד תורה יומם ולילה ובעמקות; ובעל עסק שיעורו פחות מזה ועד שיש יוצא ידי חובתו באמירת פסוק אחד שחריח ופסוק אחד ערבית; והנשים מחוייבות ללמוד רק: א) ההלכות הצריכות להן. ב) עד שתדע ^{הצד החכם} אותן. ע"ש.

שגם בזה הביאור הוא, דענין ההתחלקות בתורה זהו מצד ענין החכמה שבה, משא"כ זה שכולם שוים בה הוא מהבחי' א"ס שבה וכו"ל.

משה נחמך הכהן בארענשטיין

קובץ הנ"ל גליון סב (תשל"ז)

ט. בגליון ד' (מ"ד) ס"ד מקשים עמ"ש בלקו"ש כ" מ"ח ש.ז. סעיפים ב-ג שהתורה הוא בל"ג משא"כ המצות הם בהגבלה עיי"ש בארוכה. ולכאורה צ"ע איך יחאים המבואר בס"ג עם המבואר בהמשך תרע"ב ד"ה בשעה שהקדימו בסופו דמבואר שם שהתורה באה בבחי' התחלקות והמצות מצד הרצה"ע שבהם כולם שוים. וכך יש הפרש בהחיות דעסק התורה לחיוב דקיום המצות, דבחיוב דעסק התורה יש בזה מדריגות יושבי אהל או בעלי עסקים אבל בקיום המצות הרי כל ישראל שווים וכ"ה בתורה ומצות גופא שהתורה היא מבחי' חכ" שיש בזה מדריגות וחילוקים והמצות הם רצה"ע שאין בזה התחלקות מדריגות, עכ"ת שאלתם.

ובגליון ה' (מ"ה) מתרץ הח" מ.נ.ה.ב. שמבואר בסעי' ד' בהשיחה שבכל מצוה יש ב' ענינים (א) הרצון העליון שבהמצוה שזה בשווה בכל המצות ומצד זה הם בבחי' בל"ג, ג, (ב) הגדרים של המצוה עצמה שמצד בחי' זו הם בבחי' גבול - וע"ז מדובר בהשיחה בסעי' ב' וג'. ועד"ז י"ל בנוגע לתורה דהגם שהתורה היא בבחי' חכמה שמצד זה יש בה התחלקות מדריגות אבל יש בה א"ס מדריגות חלוקות, ועד"ז בהחיות על האדם שיש ב' הענינים. וענין ההתחלקות זה מצד ענין החכמה שבה משא"כ זה שכולם שוים הוא מבחי' א"ס שבה. עכ"ת ד'.

אבל הביאור הזה הוא עוד לא מספיק וחסר ביאור למה בתרע"ב מבואר שהמצות הם בל"ג משא"כ תורה, ופה מבואר שתורה זה בל"ג ומצות הם בגבול, הרי לכאורה שניהם שוים בין בתורה בין במצות יש בל"ג ויש גבול.

ומה שהרב ש.ד. כהן בגליון ז' (מ"ז) רוצה לתרץ עפ"י המבואר בלקו"ש ח"ב עמ' 305 שמצות ת"ח זה בהגבלה אבל תורה , עצמה זה בל"ג ואין בו הגבלות דזמן ומקום - לאונס שאני עיי"ש. ועד"ז בהשיחה מדובר על עצם דרגת התורה ובתרע"ב מדובר על מצות ת"ת עכ"ת ד. אינו מובן שהרי בהשיחה מדובר גם בנוגע להמצוה דת"ת ובתרע"ב מדובר גם על התורה עצמה עיי"ש.*

וי"ל דבהשיחה מדובר על הבחי' העליונה דתורה ומצות דבבחי' זו תורה הוא בל"ג משא"כ מצות גם בבחי' זו יש בהם ענין הגבול, ובתרע"ב מדובר בהבחי' התחתונה דתורה שזה בגבול משא"כ מצות גם בבחי' זו יש בהם ענין הגבול רצה"ע.

דהנה ע"ד השאלה הנ"ל (מתרע"ג להשיחה) אפשר לשאול מב' מאמרים בתרס"ו. במאמר ד"ה וראיתם אותו תרס"ו (עמ' רסט) כתוב וז"ל וז"ש ותורה אור נאמר אור לשון יחיד, דמצות הן בחי' תרי"ג ארצין שהן תרי"ג אורות בבחי' התחלקות. אבל בתורה

- נאמר -

(*) וראה בזה ג"כ בגליון ט (מט) סי"ב. המערכת.

נאמר ותורה אור לשון יחיד והיינו בחי' אנת הוא
חד ולא בחושבן כו' עיי"ש מבואר דמצוות הם
בהתחלקות משא"כ תורה (וכמ"ש בהשיחה). ובמאמר
ד"ה ביום השמיני תרס"ז (ע' שעח) מבואר להיפך
שתורה בהתחלקות משא"כ מצוות (וכמ"ש בתער"ב)
וז"ל "וזוה שרש ההפרש דתורה ומצוות דתורה היא
בחי' חכ' . . שהיא בחי' או"פ ומשו"ז ה"ה בא
בבחי' התחלקות שהרי התורה באה בבחי' השגות
וענינים פרטים . . וגם בחי' פנימיות התורה בא
ג"כ בבחי' התחלקות שה"ה ג"כ בחי' או"פ וכל או"פ
בהכרח בבחי' התחלקות והשגות פרטים . . וכמ"ש אני
תורתך שעשעתי שגם בחי' שעשועים והתענוג דבחי'
טעמי תורה יש בזה כמה בחי' תענוג . . אבל תרי"ג
מצוות שהן תרי"ג ארתיך דגולגלתא ושרשן מבחי'
י"ג חיוורתא דא"א שזה בחי' האיך העצמי דכתר . .
ולכן בעצם עשיית המצוות אין חילוקים כלל וכל
המצוות שוות וכמו אל תהי' יושב ושוקל במצוותי'
של תורה והיינו להיות שרשן בבחי' עצם האיך
דכתר שאיך שם התחלקות" עכ"ל.

[24/08/2018]

אבל כשמעיינים בהמאמרים הנ"ל רואים שאיך
שום סתירה כי זה תלוי באיזה דרגא מדובר דבמאמר
ד"ה ביום השמיני מדובר על התורה כמו שמושרש
בחכ' ותענוג - אור פנימי ובזה יש התחלקות משא"כ
במאמר ד"ה וראיתם אותו מדובר בשרש התורה בבחי'
פנימיות הכתר. וז"ל (שם) "הנה התורה הגם דמחכ'
נפקת אמנם שרשה הוא מבחי' הכתר מבחי' פנימיות
הכתר . . וכמ"ש בתו"א סד"ה וארא (דרוה"ר) שע"י
התורה נמשך מבחי' יחיד בחי' מהותו ועצמותו ית'
וז"ש ותורה אור לשון יחיד" עכ"ל. ז.א. בשרש
הראשון דתורה איך התחלקות משא"כ מצוות גם בשרשם
הראשון יש התחלקות - תרי"ג. אבל כמו שהתורה
נמשך בתענוג וחכ' יש התחלקות ולגבי בחי' זו לא
נחשב ההתחלקות דמצוות דע"ה שיש תרי"ג אבל זה לא
התחלקות למדריגות שונות ממש כמו תורה וכידוע
שהרצון עם היות שבא בציוור אבל אינו נתפס בזה
אלא נשאר בבל"ג ופשיטות. אבל ביחס לשרש הראשון
דתורה - פשיטות לגמרי נחשבים המצוות להתחלקות.

ועד"ז בהשיחה מדובר בהבחי' עליונה שבתורה.
וכן משמע מהליקוט לפ' דברים תשל"ה טעי' ז' דמבאר
שם שהגמרא "ת"ח איך להם מנוחה" שבמס' ברכות (וע"ז
מדובר פה בהשיחה) מדובר בהבחי' עליונה שבתורה

עיי"ש בסע"ו, ולגבי בחי' זו מצוות הם בהגבלה
ובהתחלקות תרי"ג, משא"כ בתער"ב מדובר על בחי'
התורה כמו שמושרשת בחכ' ותענוג - או"פ שזה בא
בהתחלקות ממש ולגבי בחי' זו המצוות הם בל"ג -
רצוק.

והבחי' עליונה דתורה מתבטא גם בחיוב הלימוד
- בעצם החיוב שבזה איך התחלקות וכמ"ש בהשיחה. אבל
באופן החיוב יש התחלקות וכמבואר ג"כ בלקו"ש חי"א
תרומה א' (ע' 112) (והובא ג"כ ע"י הת' הנ"ל
בגליון ה'). ואדרבא התחלקות גדולה יותר ממצוות
וכמבואר בתער"ב.

הרב יוסף אברהמס
משפיע חות"ל - לוד

סימן י"ד

בענין חובת יחיד וחובת ציבור במצות
בנין בית המקדש

— א —

(ה) והב' דין חיוב מצות בניית בית המקדש כדי שיהי' מקום מוכן לעבודת הקרבנות הנעשות בבית המקדש [וכמפורש ברמב"ם פ"א ה"א מהל' בית הבחירה] שלכן חייבים לבנות בית המקדש וזה נלמד מקרא דלשכנו תדרשו ובאת שמה [דברים ראה] שמצוה לבנות בית המקדש ויסודו משום הבאת הקרבנות שבבית המקדש וכמפורש בהמשך הכתוב שם והבאתם שמה עלתיכם וחביכם וגו' ועיי"ש שהארכנו בזה ביסוד הדברים.

(ו) אשר לפי"ז נראה לומר דבמצות בנין בית המקדש איכא ב' דינים ובי' חיובים נפרדים הא' חיוב ומצות בניית בית המקדש דהוי חובת ציבור ומוטלת על הציבור יחד ואינה חובת יחיד והב' חובת ומצות בניית בית המקדש דהוי חובת יחיד ומוטלת על כל גברא ביחוד כשאר מצות המוטלות על כל אחד ואחת מישראל.

(ז) והיינו דדין חיוב מצות בנין בית המקדש משום דין הא' דהשראת השכינה שבו זה הוי חובת הציבור דכלל ישראל שעל כל ישראל ביחוד איכא חובה דלבנות בית המקדש כדי שתהי' השראת השכינה בתוך עם ישראל¹.

(ח) משא"כ דין הב' שבחיוב מצות בנין בית המקדש כדי שיהי' מקום מוכן לעבודת הקרבנות הנלמד מקרא דלשכנו תדרשו וגו' חיוב זה הוי חובת כל אחד בנפרד והוי חובה המוטלת על כל יחיד ויחיד.

(ט) והיינו טעמא משום שבעבודת הקרבנות הרי איכא קרבנות ציבור דהוי חובת ציבור ואיכא ג"כ קרבנות יחיד אשר לכן הוא דחל דהך חובת הבני' דבית המקדש שלצורך הקרבנות על כל יחיד ויחיד

(א) ברמב"ם הל' ביהב"ח פ"א הי"ב והכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונן אנשים ונשים כמקדש המדבר עיי"ש, ומתבאר מזה דמצות בנין ביהמ"ק היא מצוה וחובת גברא המוטלת על כל אחד ואחת מישראל.

(ב) וקשה טובא ממ"ש הרמב"ם בעצמו בסהמ"צ שלו בסוף המ"ע רמ"ח, וז"ל וכשתסתכל כל אלו המצות שקדם זכרם עתה שתמצא מהם מצות שהם חובה על הציבור לא כל איש ואיש כמו בנין בית הבחירה וכי' עיי"ש, הרי דס"ל להרמב"ם דמ"ע דבנין ביהב"ח היא מצות הציבור, וקשה מזה שכתב בהל' ביהב"ח שהיא חובת כל אחד ואחת בפרט וצ"ע.

(ג) וכבר עמד בזה בלקו"ש מכ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א תרומה א' הערה 7 וז"ל ולכאורה מלשון הרמב"ם משמע דכל אחד ואחת (הי') מחויב לסייע בבנין ביהמ"ק (וע"ד שהי' במשכן שבוה גם תרומת האדנים (ולאו דוקא נדיב לב) ולכאורה זהו חידוש גדול, ולע"ע לא מצאתי זה (מפורש עכ"פ) בשום מקום אחר. ועוד להעיר אשר בנין ביהמ"ק הוא מה"מצות שהם חובה על הציבור לא כל איש ואיש" (סהמ"צ להרמב"ם סוף מ"ע וכ"ה בחינוך על אתר מצוה צ"ה בסופה) ואכ"מ עכ"ל שם.

(ד) ואשר יראה לומר בזה ע"פ משנת בדברינו לעיל סימן י"ג שביסוד מצות בנין בית המקדש איכא ב' דינים בזה וילפינן להו מב' פסוקים מיוחדים הא' דין חיוב מצות בנין בית המקדש משום השראת השכינה שבו וזה נלמד מקרא דועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם דמבואר בזה שיסוד חיוב בניית המקדש הוא כדי שיהי' ושכנתי בתוכם דהיינו השראת השכינה שבבית המקדש.

¹ ראה רמב"ן עה"ת תרומה כ"ה י' עיי"ש, ובכלי חמדה על התורה פקודי אר"ק א'.

דבנין בית המקדש חובת הבני' משום השראת השכינה דהוי חובת ציבור וחובת הבני' משום שיהי' מקום להבאת הקרבנות דהוי חובת כל יחיד ויחיד.

(יא) ונתבאר בדברינו שבמצות בנין בית המקדש איכא ב' דיני חיוב הא' חובת ציבור שמוטלת על כל הציבור והב' חובת גברא שעל כל יחיד ויחיד בנפרד וכמו שנתבאר בדברינו היסוד לכל זה³.

כדי שיהי' מקום מוכן להבאת קרבנות גם הקרבנות שעל כל יחיד ויחיד שנתחייב בהם².

(י) ועפי"ז יתורץ שפיר הסתירה שבדברי הרמב"ם ז"ל שבדול' בית הבחירה כתב דמצות בנין בית המקדש הוי חובת יחיד ובסהמ"צ כתב שמצות בנין בית הבחירה הוי חובת הציבור ולמה שנתבאר אין כאן סתירה משום דתרווייהו איתנהו בהך מצוה

אכן מצות בנין הביהמ"ק הוי גרר ג' שאף שהוי בעצם חובת הציבור ולא חובת כל יחיד ויחיד כמצות תפילין וכדומה מ"מ בהך חובת הציבור מצוה וחייב על כל אחד ואחד להשתתף בגופו ובממונו באופן פרטי ואם נבנה ביהמ"ק ע"י חלק מהציבור הנה אותו חלק שלא השתתפו בבנייתו חסר אצלם בקיום הך מצוה בשלימותה וזהו יסוד דברינו שבפנים שכתבו לבאר מי"ט שאני מצות בנין ביהמ"ק שאף שהוי חובת ציבור אפ"ה חייב כל אחד להשתתף בעצמו בגופו וממונו וע"ז כתבנו שזהו משום דאיכלל בזה ב' דינים וכדברינו בפנים.

ומ"ש הרמב"ם בסהמ"צ והחינוך ז"ל שבנין ביהמ"ק הוי חובת ציבור לא כל יחיד כוונתם רק לאפוקי מגדר הא' שאי"ז מצוה כמצות תפילין וכי דהוי חובת יחיד ממש וע"ז כתבו דבנין ביהמ"ק הוי חובת ציבור כולו אבל אה"צ שבהך חובת הציבור חייב על אחד להשתתף באופן פרטי וכמפורש בדברי הרמב"ם בהל' ביהב"ח וכמו שנת' בפנים ודרי"ק.

דהנה אף שדברינו שבפנים נכונים שמצד מצות הבניה שמשום השראת השכינה הוי חובת ציבור על הכלל כולו אכן נראה שגם מצד חובת הבני' שלצורך הקרבנות אף שאיכלל בזה חובת כל יחיד ויחיד מי"מ איקרי זה חובת ציבור כיון שאין חיוב על כל אחד לבנות ביהמ"ק מיוחד לעצמו אלא כל היחידים מחויבים לבנות ביהמ"ק אחד ולכן נקרא חובת ציבור אלא שאפ"ה חייב כל אחד להשתתף בהך בנייה מחמת חובת הקרבנות ודרי"ק היטב [אלא שחלוק הך דין חובת ציבור שבבנין ביהמ"ק שמצד השראת השכינה דהוי חובת ציבור לכד ואין בזה חובת ההשתתפות דכל יחיד וע"ד מלחמת עמלק משאי"כ דין חובת ציבור שמשום הקרבת קרבנות אף שהוי חובת על כל הציבור מי"מ איכא בזה חובת השתתפות דכל יחיד וכמו שנת' ודרי"ס].

² והנה במ"ש בפנים שחובת השתתפות כל יחיד כמצות בנין ביהמ"ק הוא משום דאיכא חובת קרבנות יחיד וכו' ולכן צריך להשתתף בבנין ביהמ"ק שיהי מקום מוכן להקרבה וכו' הנה באמת י"ל שגם מצד חובת קרבנות ציבור הוא דאיכא הך חיובא שעל כל אחד ואחד להשתתף בהבניה והיינו משום שהרי בקרבנות ציבור חייב כל אחד ואחד להשתתף ע"י נתינת מחצית השקל והיינו שבקרבנות ציבור גופא איכא חובת השתתפות דכל יחיד בנפרד ולכן גם מצד חיוב דקרבנות ציבור י"ל דאיכא חיוב על כל אחד ואחד להשתתף בבניית הביהמ"ק לצורך הקרבנות ציבור דאיכא בהו חובת השתתפות דכל יחיד ויחיד ודרי"ק.

³ והנה לכאורה יש להקשות על משנת' בדברינו בפנים דחובת ומצות בניית ביהמ"ק איכא בזה ב' דינים הא' חובת ציבור והב' חובת יחיד ולכאורה הרי בדברי הרמב"ם בסהמ"צ מפורש שהם חובת על הציבור לא כל איש ואיש וכמ"כ הוא בלשון החינוך ז"ל סוף מצוה צ"ה שכתב וזו מן המצות שאינן מוטלות על יחיד כ"א על הציבור כולן עיי"ש ומכל זה משמע שמצות בנין ביהמ"ק הוי רק חובת ציבור לבד ולא חובת יחיד כלל.

אכן הביאור בזה דישנם בזה ג' גדרים דהיינו הא' מצות שהן חובת יחיד ממש וכמו מצות תפילין וכו' וכדומה שהרי"ז חובת יחיד לא חובת ציבור כלל והב' מצות שהן חובת ציבור וכגון מלחמת עמלק שהוי חובת כל הציבור כולו ובזה ליכא חוב על כל יחיד ויחיד להשתתף באופן פרטי בהך מלחמה וגם אם חלק מאנשי הצבא נלחמו מלחמת עמלק נתקיימה הך מצוה בשלימות אף שלא השתתפו בהך מלחמה כל יחיד ויחיד ואין כאן שום ביטול מצוה מחמת הני יחידים שלא השתתפו בהמלחמה כי העיקר בזה חובת הציבור שיהי' נפעל המלחמה לא מעשה הפעולה דכל אחד ואחד.

פעולת ענין התפילה [גליון]

המערכת

בגליון תשפג (עמ' 54) הקשה הת' י.י. זילברשטרום, שבכ"מ מבואר שעניין התפילה הוא המשכה למעלה מסדר השתלשלות. ולאידך הובא בכ"מ קושיית התוס' מדוע יש להתפלל כל יום והרי אדם נידון בר"ה על כל השנה. ומבואר שעניינה להמשיך מה שלא נמשך למטה בפו"מ. ולכאו' באם עניין התפילה הוא

המשכה דלמעלה מהשתלשלות הרי יתכן שהתפילה שבכל יום היא ע"מ להמשיך למעלה מהשתלשלות, מה שלא נקבע בר"ה.

אוצר החכמה

והעירו כמה בביאור העניין, ותורף דבריהם:

בוודאי קיים גם עניין הברכה בתפילה (המתבטאת במילים "ברוך אתה כו'") ואין הפירוש שכל התפילה עניינה המשכה שלמעלה מהשתלשלות. וזוהי קושיית התוס' דזה נקבע כבר בר"ה, וע"ז מבואר כנ"ל.

וראה בלקו"ש חי"א שיחה א' לפ' תרומה די' בתפילה ב' עניינים: א. עניין הקב"ע המתבטא במילים "מודה אני וכו'", ובאחידות הנוסח דכל ישראל. ב. עבודת התפילה בהתבוננות וכו', כל חד לפום שיעורא דיליה.

הח"ה 05/07/2018

ומבאר שם, שהעבודה הפרטית דהתבוננות וכו' ממשיכה רק מספירות פרטיות. והעבודה דקב"ע שמצד עצם הנשמה, ממשיכה למעלה מהשתלשלות. וכ"מ בכו"כ מאמרים.

ולפי"ז מובנת היטב קו' התוס' והמבואר במאמרים שם, שהרי הם דנים בתוכן ברכות התפילה ולא בתנועה דקב"ע. ויש להאריך בכ"ז טובא ואכ"מ.

פעולת ענין התפילה [גליון]

הת' מנחם מענדל צוויבל
תלמיד בישיבה

בגליון תשפג הקשה הת' י"י זילברשטרום שבכ"מ מבואר שעניין התפילה הוא המשכה מלמעלה מסדר השתלשלות ולאידך הובא בכמה מקומות קושיית התוס' מדוע צריך להתפלל כל יום והרי אדם נידון בר"ה על כל השנה ומבואר שעניינה להמשיך מה שלא נמשך למטה בפו"מ. ולכאור' באם ענין התפילה הוא המשכה דלמעלה מהשתלשלות הרי יתכן שהתפלה שבכל יום היא ע"מ להמשיך למעלה מהשתלשלות מה שלא נקבע בר"ה?

ובגליון תשפד תירצו המערכת ע"ז שיש הענין של ברכה שבתפילה, אבל אין הפי' שכל תפילה עניינה המשכה למעלה מהשתלשלות.

והנה בהערה שם ממשיך: וראה לקו"ש חי"א תרומה שיחה א' דיש שני עניינים בתפילה: א' הקב"ע המתבטא במילים מודה אני ובאחדות הנוסח דכל ישראל, ב' עבודת התפילה בהתבוננות וכו', ומבאר שם שהעבודה הב' ממשיך רק מספירות פרטיות והא' מלמעלה מהשתלשלות, ולפי"ז מובנת קושיית התוס' שהוא דן בתוכן ברכות התפילה ולא בתנועה דקב"ע, עכת"ד.

אמנם נראה פשוט דאין זה הביאור בהשיחה, דשם מבאר סדר עבודת היום שהעבודה מתחלת במודה אני, והוא הודאה וקב"ע מצד עצמות הנשמה, ואחרי הקדמה זו מתחיל סדר עבודה הפנימית דק"ש ותפילה, ואח"כ העבודה במשך כל היום באופן של "הנהג בהם מנהג דרך ארץ".

ומבאר שמצינו עניינים הפכים: דמצד אחד החיוב של תפלה חל רק על אנשים ולא על נשים וטף שזה מורה שהיא עבודה

השייך בעיקר לכוחות פנימיים של האדם (מוחו ולבו), ולאידך גיסא כולם קוראים את שמע ומתפללים בנוסח אחד הווה לכל. שזו מורה שגם עבודה זו קשורה בבחינה ששויים בה כ"א מבנ"י בחי' עצם הנשמה. ומבאר בזה בסעיף ד שעבודה זו הוא מצד הכחות הפנימיים אמנם מכיון שבאה ונמשכת ע"י ההקדמה דאמירת מודה אני הודאה וביטול מצד עצם הנשמה - לכן נרגש ביטול זה והודאה זו גם בהעבודה דק"ש ותפלה. ולכן היא רק בשביל אנשים ומ"מ נרגש בה הביטול וקב"ע, ולכן הנוסח (שהוא) המרמז ליסודה של עבודה זו היא בשוה.

ובסעיף ה ממשיך דמכיון שעכ"פ העבודה גופא דק"ש ותפלה הוא מה שהאדם פועל בעצמו ע"י כוחותיו הפנימיים, מובן, שהיא מוגבלת וממילא גם האור שנמשך ע"י בא בהגבלה - ולכן הוא נוסח קבוע - "שמע" (ישראל) - הבנה והשגה, "ואהבת את ה' אלקיך" - שתתעורר בלבו אהבתו ויראתו ית', והיינו שמצד האדם הרי זו עבודה השייכת למדות פרטיות לכן נמשך עי"ז ג"כ רק האור המאיר בספירות פרטיות לא עצמותו ית'. ורק לאחמ"כ מבאר דבקיום תומ"צ והעבודה במשך היום - ממשיך עצמותו ית' למטה וכו'. ונמצא שאין הפי' בהשיחה שיש שני תנועות בתפילה אלא שתפילה ענינה הוא רק להמשיך מספירות פרטיות.

והנה בשיחה זו גופא יכול להקשות קושייתו ג"כ, דלכאורה בק"ש מבואר בכ"מ בדא"ח שהוי' אחד הוא קידוש ה', ובכל מאדך היא אהבה שבא מדרגת יחידה שבנשמה וכו', וכאן בהשיחה מבואר שהיא עבודה מוגבלת?

אלא בודאי יכול להגיע לאהבה דבכל מאדך וכו', אלא שאין זה ענין התפילה בכל יום והתפלה בכל יום הוא שייכות למדות פרטים וממשיך מספירות פרטים.

ולפ"ז מתורצת הקושיא הנ"ל שלא כל תפילה ממשיך מלמעלה מהשתלשלות כמו שתירצו בגליון תשפד.